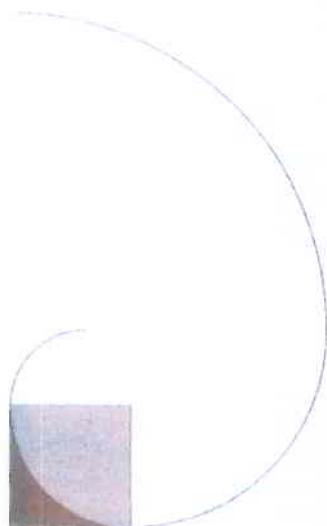
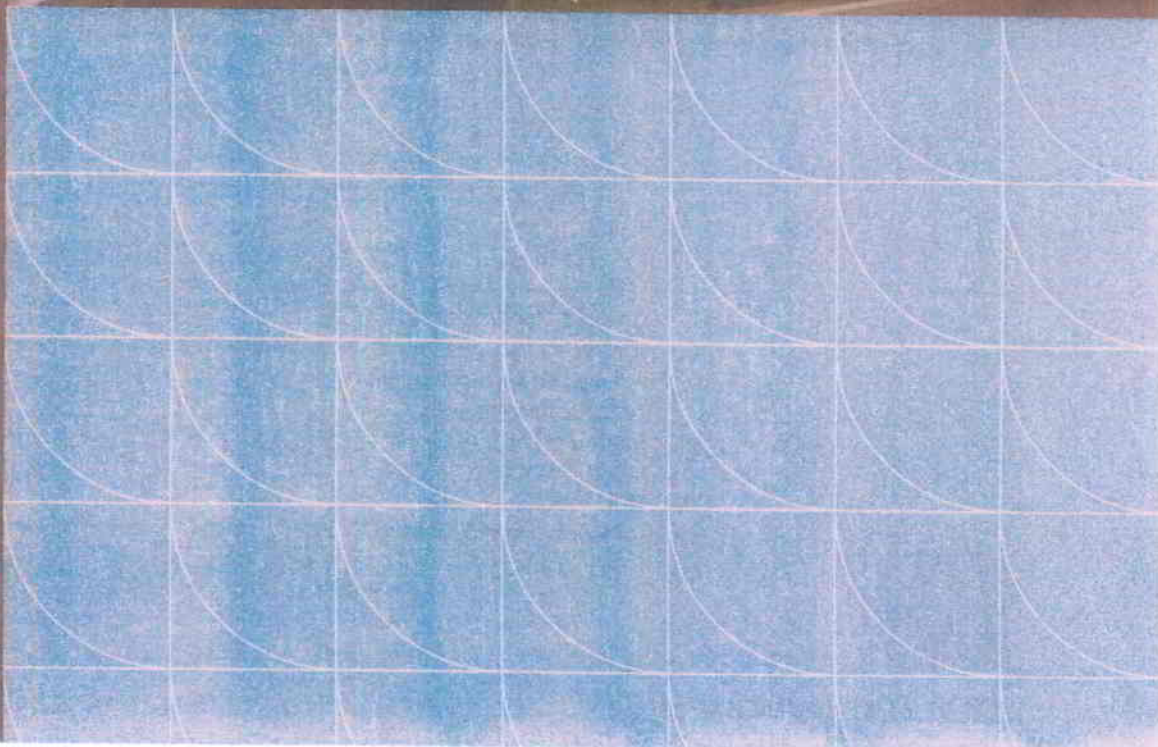

Bouwhistorische quickscan

Waterstraat 3

GELDERS GENOOTSCHAP

Bouwhistorische quickscan

Waterstraat 3

Colofon

dr. S.M. van den Bergh
Gelders Genootschap
Februari 2010

Gelders Genootschap

*Vereniging tot bevordering en instandhouding van de
schoonheid van stad en land*

Zypendaalseweg 46

Postbus 68

6800 AB Arnhem

T: 026-4421742

www.geldersgenootschap.nl

GELDERS GENOOTSCHAP

1. Inleiding

Het Gelders Genootschap is door de gemeente Ubbergen gevraagd een bouwhistorische quickscan te maken van de boerderij gelegen aan de Waterstraat 3 te Beek-Ubbergen. Het doel van deze quickscan is het beschrijven van de bouwgeschiedenis van het object op hoofdlijnen. Met de resultaten van de quickscan worden de belangrijkste monumentale waarden in beeld gebracht. Met behulp van deze quickscan moet het mogelijk zijn een plan te ontwikkelen dat tegelijkertijd tegemoetkomt aan enerzijds de hedendaagse eisen van comfort en veiligheid en anderzijds de cultuurhistorische waarden van het object zoveel mogelijk respecteert.

De quickscan is globaal en non-destructief. Dat wil zeggen dat de geschiedenis aan de hand van direct zichtbare zaken zal worden ge(re)construeerd. Er wordt dus niet achter pleisterlagen gekeken, geen kleurenonderzoek gedaan en geen dendrochronologisch onderzoek verricht. Het kan dus zijn dat er tijdens restauratie- en herbestemmingswerkzaamheden zaken aan het licht komen die een nauwkeuriger interpretatie van de bouwgeschiedenis mogelijk maken. Wij adviseren de gemeente op regelmatige momenten tijdens de werkzaamheden een bezoek aan de boerderij te brengen. De opzet van deze quickscan is als volgt: Van groot naar klein en van abstract naar concreet. Eerst zal worden ingegaan op de monumentale status en de inhoud en betekenis daarvan, daarna worden achtereenvolgens de ligging, het voorhuis (woongedeelte) en het achterhuis (bedrijfs gedeelte) aan de orde gesteld. De quickscan mondt uit in een synthese waarin de observaties met elkaar in verband worden gebracht en de belangrijkste bouwhistorische waarden worden benoemd. Tenslotte worden enkele aanbevelingen gedaan.

Tenslotte, om misverstanden te voorkomen, wordt hier even ingegaan op de woorden links, rechts, voor en achter. Het uitgangspunt in de quickscan is de situatie vanaf de Waterstraat, met het zicht op de voorgevel; de plaats waar zich de opgang van het voorhuis bevindt. Dat betekent dat de voorkant aan de Waterstraat ligt, de linkerzijgevel aan de Oude Gracht en de rechterzijgevel aan de smalle doorgang tussen achtererf en Waterstraat. De achtergevel biedt dus toegang tot het achterhuis.

Afbeelding 1 – Voorgevel en linkerzijgevel van de boerderij, gezien vanaf de kruising Waterstraat-Oude Gracht en schetsmatig bovenaanzicht (kappenplan)

2. Het object als RM

Deze boerderij is beschermd als rijksmonument onder monumentnummer 35814. Erfaanleg en bijgebouwen zijn niet in de bescherming opgenomen. De redengevende beschrijving is buitengewoon kort en benoemt de monumentale waarden van het gebouw als volgt:

"Gepleisterde boerderij op T-vormige plattegrond, 17e of 18e eeuw. In het parallel aan de weg gebouwde en door een pannen schilddak gedekte woongedeelte vensters met zesruitsschuiframes en luiken. Rechts een opkamer. Stal onder hoog, met pannen gedekt wolfdak."

Wellicht ten overvloede merken wij hier op dat deze redengevende beschrijving niet limitatief van aard is. Dat wil zeggen dat niet alleen de onderdelen die worden benoemd van waarde zijn en dus onder de bescherming vallen, maar dat het hele object beschermd is.

Op grond van de opdracht van de gemeente aan het Gelders Genootschap en de redengevende beschrijving beperkt deze quickscan zich tot de boerderij. Erfaanleg en bijgebouwen worden er niet in meegenomen. Ook dat betekent uiteraard niet dat deze in het geheel geen waarden vertegenwoordigen.

3. Plaats en locatie

Beek-Ubbergen (hierna: Beek) is gebouwd op de flanken van de stuwwal van Nijmegen. De hoogteverschillen zijn door heel Beek goed te zien, maar komen het best tot hun recht op plaatsen waar ook de geschiedenis van de omgeving nog goed beleefbaar is.

De Waterstraat, waar de voordeur van de boerderij zich bevindt, is één van die plaatsen. De boerderij is prominent gelegen op de hoek van de Waterstraat en de Oude Gracht. De voorgevel is gericht op de Waterstraat, de linker zijgevel op de Oude Gracht.

De vijver die zich aan de Oude Gracht direct tegenover de linker zijgevel van de boerderij bevindt, is een overblijfsel van een gracht die rond 1700 werd gegraven in opdracht van de heer van Beek,

Jacob van Randwijck. Het zou de slotgracht van een burcht moeten zijn geworden. Verder dan de aanleg van de gracht kwam van Randwijck niet: de burcht is nooit gerealiseerd.

Aan de Oude Gracht zelf is, op de te onderzoeken boerderij na, geen karakteristieke historische bebouwing (meer). Aan de zijde van de boerderij bevinden zich voornamelijk woonhuizen uit de jaren zestig, zeventig en tachtig. Aan de overzijde van de straat ligt een bejaardencomplex uit grofweg dezelfde perioden.

Het beeld aan de Waterstraat kent een sterkere historische gelaagdheid met bebouwing uit diverse perioden, van verschillende schalen en met verschillende functies. Doordat aan de overzijde van de boerderij geen sprake is van een gesloten gevelwand, is de stuwwal goed beleefbaar.

Afbeelding 2 - Omgeving Waterstraat 3. De boerderij is aangegeven met de rode cirkel.

Historisch kaartmateriaal biedt meer inzicht in de ontwikkeling van de locatie. Hieronder volgt een korte analyse van de plaats aan de hand van de Hottinger Kaart (1773-1783), de kadastrale kaart (1811-1832) de Topografisch Militaire Kaart (1850), en de Bonneblaadjes (1906).

Met behulp van historisch kaartmateriaal kan in ieder geval worden vastgesteld dat de Waterstraat de doorgaande weg was toen de Rijsstraatweg nog niet bestond. Op de Hottinger Kaart (voor dit gebied ca. 1773-1783) maakt de tegenwoordige Rijsstraatweg ter hoogte van Beek een knik. Deze knik is grotendeels de tegenwoordige Waterstraat. Ook lijkt het erop dat de plaats van de huidige boerderij al zeker sinds 1773 bebouwd is. Of de op de Hottingerkaart getekende bebouwing ook daadwerkelijk de te onderzoeken boerderij betreft, is niet zeker. De gracht is op de Hottinger Kaart niet ingetekend. Op de kadastrale kaart is de gracht wel ingetekend. Ook staat de boerderij er duidelijk op én heeft deze de vorm die hij tegenwoordig ook heeft, op de kleine opstal in de oksel tussen rechterzijgevel van het achterhuis en achtergevel van het voorhuis na. De noordzijde van de Waterstraat is dan al wat dichter bebouwd, de zuidzijde nog maar nauwelijks. De topografisch militaire kaart van rond 1850 laat nauwelijks veranderingen op dat vlak zien. Wel lijkt de doorgaande weg, de huidige Rijsstraatweg, wat in belang te zijn toegenomen. Op de Bonneblaadjes tenslotte heeft de Waterstraat het doorgaande karakter verloren. De huidige Oude gracht bestaat echter nog niet en de boerderij heeft er nog contact met het erachter gelegen akker- en weiland.

Afbeelding 3 t/m 6 – Waterstraat, Beek op historische kaarten: Hottinger Kaart (1773-1783) de kadastrale kaart (1811-1832), Topografisch Militaire Kaart (1850), en de Bonneblaadjes (1906). De boerderij is rood omcirkeld.

4. Erfinrichting

De boerderij ligt op een min of meer rechthoekige kavel. De inrichting van het erf valt uiteen in een deel voor comfort, met een meer tuinachtige aanleg, en een functioneel deel, dat toegang biedt tot de deel en de bijgebouwen. Het siertuingedeelte bevindt zich voornamelijk ter hoogte van de linker zijgevel van de boerderij. Aan de voorzijde is de tuin te smal om werkelijk te kunnen benutten.

Op het meer functioneel aangelegde achtererf staan twee bijgebouwen. Eén grotere schuur uit de jaren zeventig en een kleiner schuurtje dat veel weg heeft van een bakhuis. Daar waar de nok van het woonhuis evenwijdig loopt aan de Waterstraat en die van het achterhuis evenwijdig loopt met de Oude Gracht, staan de nokken van de bijgebouwen haaks op de Oude Gracht. Het achtererf is bestraat met grind.

Afbeelding 7 – het sober ingerichte achtererf

5. Voorhuis

Het voorhuis heeft een rechthoekige plattegrond die aan de rechterzijde ruim voorbij het achterhuis loopt, en – heel merkwaardig – aan de linkerzijde enkele centimeters inspringt ten opzichte van de linkerzijgevel van het achterhuis. Hier zal bij de behandeling van het achterhuis op worden teruggekomen. De nokken van het woon- en bedrijfs gedeelte sluiten op elkaar aan. De beide volumes worden gescheiden door een brandmuur die (in ieder geval) deels uit vakwerkbouw bestaat.

Het voorhuis is rondom wit gepleisterd met een donkergroen geschilderde plint. De pleisterlaag is nieuw en verraad maar weinig bouwsporen. De linker zijgevel heeft openingen voor een deur en een zesruitsvenster en springt uit ten behoeve van een rookkanaal. Deze gevel telt één anker. De voorgevel telt vijf openingen: één voor de voordeur, twee voor zesruitsvensters aan de beide zijden van deze deur en twee kleinere

Afbeelding 8 – Duidelijk is te zien hoe de zijgevel van het achterhuis voorbij die van het voorhuis steekt (rode ellips).

vierruitsvensters ter hoogte van de opkamer. Deze gevel telt zeven ankers. De rechterzijgevel kent geen openingen. Opmerkelijk aan de gevel is dat deze een brede voet heeft en iets boven de plint verjongt. Deze zware constructie zou op een hoge ouderdom kunnen duiden. Deze gevel is voorzien van twee ankers.

De begane grond valt uiteen in een deel op maaiveld en een ruime opkamer, die grofweg de helft van de oppervlakte van het voorhuis beslaat. Het gedeelte op maaiveld kent een centrale gang, met aan weerszijden een vertrek.

De centrale gang loopt direct door naar de deel. In de kamer rechts van de gang bevindt zich de haard tegen de rechterwand. Rechts van de haard bevindt zich een trapje met enkele treden dat toegang geeft tot de opkamer; links van de haard bevindt zich de toegang tot de kelder.

9 Afbeelding 8 – Duidelijk is te zien hoe de zijgevel van het achterhuis voorbij die van het voorhuis steekt (rode ellips).

Youte tekst

De opkamer is tegenwoordig opgedeeld in drie vertrekken. Dit zal niet de originele situatie zijn. Deze opkamer is in ieder geval deels onderkelderd. Het is niet duidelijk of onder de andere helft van de opkamer ook een kelder ligt. Dit kan echter niet worden uitgesloten. De kelder loopt over de volle diepte van het voorhuis en is ongeveer half zo breed als de totale opkamer. Hij is voorzien van een tongewelf en een klein venster voor (minimale) daglichttoetreding.

De vorm van het tongewelf – de hoge kruin en welhaast perfecte boog – is een aanwijzing voor een mogelijk zeer hoge ouderdom. Daarmee wordt in dit geval bedoeld op 17e eeuws of ouder.

Er bestaat de mogelijkheid dat de kelder later is uitgegraven. Bij deze werkzaamheden zou men dan, om overbelasting te voorkomen, een eind uit de buurt van de zware rechtergevel zijn gebleven. Dat zou dus betekenen dat de rechter zijgevel ouder is dan de kelder en opkamer.

Afbeeldingen 10 en 11 – De trap vanuit de kelder naar het voorhuis en de kelder, gefotografeerd met de rug naar de brandmuur en het zicht op het venster in de voorgevel onder het eerste deel van de opkamer

De positie van haard, opkamer en kelder geven aanleiding tot enkele belangrijke vragen omtrent de bouwgeschiedenis. Bevindt zich naast de huidige kelder, onder de rest van de opkamer ook een kelder? Is de tweede helft van de opkamer in een later stadium aangebouwd? In het kader van deze quickscan zal helaas geen antwoord op deze vragen gegeven worden. Hiervoor is destructief onderzoek nodig.

Ook de zolder - en dan met name de kapconstructie – geeft geen uitsluitsel. Wel bevat ook deze aanwijzingen dat er zich verschillende bouwfasen hebben voorgedaan. Deze zolder van het voorhuis is vanuit de deel toegankelijk door de brandmuur die in vakwerkbouw is uitgevoerd. Op deze buitengewoon bijzondere muur zal verderop nog worden teruggekomen.

De steile, voornamelijk grenen kap bestaat uit twee delen: (1) het zoldergebint uitgevoerd als schaargebint met dekbalk, met daarbovenop (2) het nokgebint, uitgevoerd als A-spant. Er zijn in deze kap geen telmerken aangetroffen. De kap verraaft dat er in de loop van de geschiedenis veel aan het boerderij verbouwd is. Hoewel er geen concrete aanwijzingen zijn, heeft het er de schijn van dat deze kap in de eerste helft van de 20e eeuw voor het laatst grondig gewijzigd is. Eventuele aanwijzingen over de bouwgeschiedenis van de opkamer biedt de kap dan ook niet.

Wel kent vloer van de zolder ter hoogte van de opkamer een minimaal, maar duidelijk waarneembaar niveauverschil.

De zoldervloer vertoont een wat hybride karakter. Aan de linker zijde kent deze deklathes, zoals dat te verwachten is op een zaadzolder. Te rechterzijde – dus boven de opkamer/kelder – liggen geschaafde en geploegde planken van later datum.

Helaas is er in het kader van dit onderzoek op slechts één plaats de gelegenheid om meer inzicht in de balklaag te krijgen. Op de zolder, ter hoogte van het linkerraam in de voorgevel, kan een blik onder de vloer van de zolder geworpen worden. Op deze plaats is er een enkelvoudige balklaag, die waarschijnlijk minder dan een eeuw oud is.

Afbeelding 12 – De kapconstructie in het voorhuis. Ter hoogte van de schouw – daar waar de opkamer begint – is een miniem niveauverschil in de vloer waarneembaar (rode lijn). Links in de foto zijn de vakwerkmuur en de deur naar het bedrijfsgedeelte nog net te zien.

Afbeelding 13 – Een blik op de enkelvoudige balklaag tussen het plafond van de begane grond en de vloer van de zolder van het voorhuis.

6. De brandmuur - verbinding tussen voor- en achterhuis

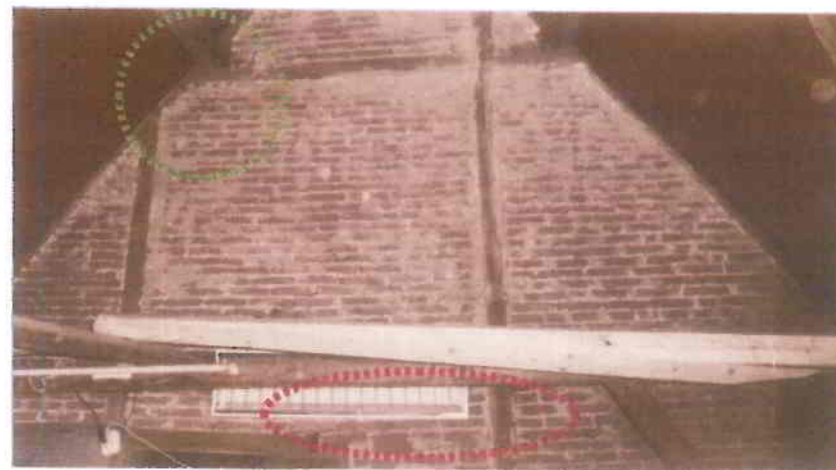
De verbouwingen aan het voorhuis, zowel op de begane grond als op de verdieping, maken duidelijk dat de huidige verschijningsvorm van de boerderij in een aantal fasen tot stand is gekomen.

De steile trap vanuit de deel, de brandmuur, maar belangrijker de doorbraak in de brandmuur, de steile kap zelf en bouwsporen aan de kleine stukken achtergevel van het voorhuis doen eveneens vermoeden dat zich belangrijke wijzigingen in de constructie en het beeld van de boerderij hebben voorgedaan.

In de eerste plaats doen de locatie van de doorgang tussen trap en zolder van het voorhuis en nabij gelegen bouwsporen vermoeden dat deze later in de constructie geplaatst is. De op hun strek gelegde bakstenen zorgen er in ieder geval voor dat het metselwerk goed binnen het vakwerkraam past.

Daarnaast kent de vakwerkconstructie een merkwaardige doorsnijding. Links boven in de kap is de constructie onderbroken. Ook aan de buitenzijde is een bouwspoor te vinden dat erop duidt dat de aankapping van het achterhuis tegen het voorhuis vroeger anders, meer naar links gelegen was. Tenslotte bestaat de houtconstructie van de brandmuur uit bezaagd hout, wat inhoudt dat de muur niet extreem oud zal zijn.

Deze beide sporen geven aanleiding tot de vraag of voor- en achterhuis op eerdere momenten in bouwtechnische zin op een andere manier met elkaar verbonden waren. Hier zal in de volgende paragraaf dieper op worden ingegaan.

Afbeelding 14 – de brandmuur, uitgevoerd in vakwerkbouw gezien vanuit de zolder van het voorhuis. Het hout in de brandmuur is bezaagd, niet bekapt.

Met rood is een bouwspoor aangegeven dat doet vermoeden dat de deur later in de constructie geplaatst is. Met groen is de merkwaardige doorsnijding van de kap aangegeven. Deze doet vermoeden dat de nok van het achterhuis ooit verder naar links aansloot op die van het voorhuis.

Afbeelding 15 - De achtergevel van het voorhuis, ter hoogte van de aansluiting van deze gevel op het linker dakvlak van het achterhuis. Op de plaats van de rode lijn is een bouwspoor dat een restant van een oude daklijn lijkt te zijn.

7. Achterhuis

Om op de hierboven gestelde vraag antwoord te kunnen geven, is het van nut eerst wat dieper in te gaan op het achterhuis zelf. Het heeft een rechthoekige plattegrond. Aan de linker zijgevel van de boerderij steekt het achterhuis voorbij het voorhuis; aan de rechter zijgevel ligt het circa drie meter terug ten opzichte van de rechterzijgevel van het voorhuis – de plaats waar de opkamer zit. In de oksel tussen voor—en achterhuis aan de rechterzijde bevindt zich een twintigste eeuwse aanbouw en overkapping. Het dak is met pannen gedekt en wordt beëindigd met een fors wolfseind. De gevels zijn witgepleisterd met een groene plint. De achtergevel kent hoge deeldeuren, twee lagere staldeurtjes en vier muurankers. De rechter zijgevel telt een aantal doorbraken met eenvoudige vensters, waarvan er één voorzien is van een luik. Ook deze gevel kent ankers, zowel ter hoogte van de hildes als halverwege de muur. Deze verbinden de muur met houten stijlen die waarschijnlijk onderdeel zijn van een oudere constructie. Hierover later meer. De rechterzijgevel telt drie doorbraken voor vensters en is eveneens voorzien van muurankers. In deze gevel zijn er echter alleen maar ankers aan de bovenzijde van de muur ter hoogte van de stalliggers te vinden.

Afbeelding 16 – Achterhuis met aangekapte uitbouw en afdak. De inzet rechtsboven is een vergroting van de rechterzijgevel ter hoogte van de kliko; de muurankers halverwege de muur zijn met rood aangegeven.

In het achterhuis is goed merkbaar dat de boerderij tegen flanken van de stuwwal is gebouwd. Er is een peilverschil van circa 40 cm tussen brandmuur en deeldeuren bij een stallengte van ongeveer 11 meter. Vanaf de brandmuur gerekend bestaat het achterhuis uit twee en een half gebintvak. Het eerste gebint is een strijkgebint tegen de brandmuur, vervolgens staan er twee gebintstellen los. Tussen het strijkgebint en de losstaande gebinten zit onderlings telkens circa vier meter. De achtergevel staat wat dichterbij – circa 2,5 meter – het laatste gebintstel en draagt het achterste stuk van het afgewolfd dakeind. De gebinten zijn vrijwel alle voorzien van gehakte telmerken. Er is echter geen sprake van een compleet schema, wat zou kunnen duiden op vervanging van enkele onderdelen van de constructie. Op de ankerbalken liggen slieten of tasliggers. Op de gebinten rust een sporenkap, ondersteund door gordingen en plaatselijk door een aantal A-spanten.

Afbeeldingen 17 en 18 – ankerbalken met het telmerk V en gebintbalkschoor met het telmerk +.

Vanaf het strijkgebint gerekend oogt het eerste gebint en daarvan de rechtergebintstijl, kwetsbaar. Er zit een stevige knik in en wordt ondersteund door een metalen strop. Verder maakt de constructie van maaiveld tot nok een degelijke indruk.

Afbeelding 13 – Een blik op de enkelvoudige balklaag tussen het plafond van de begane grond en de vloer van de zolder van het voorhuis.

Tot nu toe is het achterhuis beschreven als één object met een heldere opbouw en lijkt van ontstaan in fasen geen sprake. Er zijn echter belangrijke aanwijzingen te vinden dat ook dit bouwdeel in fasen tot stand is gekomen en ooit – wanneer is onduidelijk – bestond uit een andere vorm en ander materiaal.

De eerste plaats waar dit zich voordoet is aan de binnenzijde van de rechter zijgevel: de plaats waar de koeien ooit stonden. Daar staan vijf houten stijlen, onderling aan de bovenzijde verbonden met een regel. Op enkele plaatsen worden stijl en regel nog verbonden met een schoor. De sporen worden gedragen door de gemetselde muur die aan de buitenzijde van deze stijlen is opgetrokken; de hildes worden gedragen door de houten stijlen én de gemetselde muur. De stalliggers zijn immers met ankers bevestigd.

Afbeelding 20 – De witgeschilderde houten vakwerkconstructie, die ooit de rechtergevel van het achterhuis vormde, met daarachter de nieuwere bakstenen muur. De hildes en stalliggers worden gedragen door de houten constructie en de muur, het dak door de muur.

De houten stijlen zijn waarschijnlijk een overblijfsel van een oudere vakwerkconstructie. Net als de brandmuur zouden de vlakken dan opgevuld kunnen zijn geweest met baksteen of vlechtwerk. Overigens duidt het bezaagde hout in de brandmuur op een andere datering dan deze vermoedelijke vakwerkconstructie. Deze laatste is waarschijnlijk ouder geweest. Op de stijlen zijn vooralsnog geen bouwsporen aangetroffen die aanwijzingen gaven over een verdere vlakverdeling, invulling of materialisering van deze oude gevel. Aan de linkerkant van het achterhuis bevindt zich eveneens bewijsmateriaal voor houtbouw, al is dit indirect. Eerder is al melding gemaakt van de merkwaardige sprong die de gevel van het achterhuis voorbij de gevel van het voorhuis maakt. Bij nadere bestudering van deze gevel, blijkt dat deze enigszins 'uitbuikt'. Dit kan het gevolg van een spontaan proces zijn geweest, maar waarschijnlijk is deze muur tegen de welving van de oude houtbouw aan geplaatst. De houtbouw stond dan op gelijke hoogte met de zijgevel van het voorhuis, maar door het opmettelen van de nieuwe bakstenen gevel aan de buitenzijde komt de gevel van het achterhuis nu voorbij die van het voorhuis. Hoewel er in het achterhuis geen houten onderdelen zijn gevonden, doen in ieder geval de sprong en waarschijnlijk ook de welving in de gevel dus vermoeden dat hier een houten zijgevel heeft gestaan.

Afbeelding 21 – de linkerkant van het achterhuis vertoont een welving. Deze wordt geïnterpreteerd als de versterking van de voorganger van deze muur, die aan de binnenzijde van deze muur gelopen moet hebben.

8. Synthese

De boerderij aan de Waterstraat 3 kent een rijke bouwgeschiedenis en heeft voldoende monumentale waarden om de rijksbescherming te rechtvaardigen. De boerderij is zeer waarschijnlijk in een aantal bouwfasen naar de huidige verschijningsvorm gebracht.

De vorm van de kelder doet in ieder geval vermoeden dat het om een zeer oude, maar tenminste 17e eeuwse kern gaat. Hoewel zich, door de asymmetrische plaatsing van het achterhuis tegen het voorhuis, regelmatig de vraag opdringt of het voorhuis in fasen tot stand is gekomen, zijn er geen concrete aanwijzingen gevonden die dit bevestigen. Wellicht bevindt zich achter de pleisterlagen en naast de bestaande kelder bewijs om deze hypothese te kunnen toetsen.

Wel is duidelijk dat de zolder, en dan met name de kapconstructie, recent – dat wil zeggen in de eerste helft van de 20e eeuw – is verbouwd naar de huidige verschijningsvorm. Ook was vóór die tijd de aankapping van het achterhuis op een ander, meer naar links gelegen punt. Of de nokken toen ook al precies op elkaar aansloten, kan niet worden vastgesteld.

Ook het achterhuis is in een aantal fasen tot stand gekomen. De vakwerkbrandmuur, de regels en stijlen in het achterhuis en de inspringende linkerzijgevel leiden tezamen tot de voorzichtige conclusie dat er in eerste instantie sprake was van een houtbouw achterhuis. Er zijn geen aanwijzingen gevonden die deze conclusie verder konden preciseren: er zou van vlechtwerk of van vakwerkbouw met bakstenen sprake geweest kunnen zijn. De constructie van het achterhuis is in de loop van de tijd een paar keer aangepast. Er is geen compleet schema van telmerken, en één van de gebintstijlen wordt extra ondersteund met een metalen strop. Het is dan ook niet de gave gebintconstructie die van waarde is, maar juist de optelsom van alle bouwsporen in de constructie die iets vertellen over het voortdurend ingrijpen in het gebouw.

Doel van deze bouwhistorische quickscan was het in kaart brengen en waarderen van sporen die meer over geschiedenis van het object

prijsgave. Deze resultaten kunnen worden gebruikt voor de beoordeling van bouwplannen. Hieronder volgt een beknopt overzicht. Net als bij de redengevende beschrijving geldt hier dat deze niet limitatief is. Doordat er op niet-destructieve wijze is gewerkt, kan het zijn dat waardevolle zaken eenvoudigweg niet aan het licht zijn gekomen en daarom niet benoemd zijn. Hierop zal in paragraaf 9 worden teruggekomen.

Van bouwhistorische waarde zijn al die zaken die meer vertellen over de geschiedenis van de boerderij:

Boerderij als geheel

De huidige hoofdvorm; de nog intacte verdeling in een voor- en achterhuis en de vakwerk brandmuur; de houten constructie.

Voorhuis

De kelder en opkamer; interne structuur ter linkerzijde met gang, keuken links en woonkamer met haard rechts.

Achterhuis

De gehele constructie met in het bijzonder de gebinten, het stijlen- en regelwerk aan de rechter zijgevel.

9. Aanbevelingen

Als er één harde conclusie getrokken kan worden op basis van de bovenstaande quickscan, dan is het wel dat de boerderij nog veel aanwijzingen verbergt die meer over de bouwgeschiedenis kunnen vertellen.

Zo is nog niet duidelijk hoe hoofdmassa precies tot stand is gekomen en dan met name hoe de verbinding tussen voor- en achterhuis in de loop van de tijd is geweest. Hierbij wordt bedoeld op zowel de constructieve verbinding, als de manier waarop vanuit het een bouwdeel het andere bereikt kon worden. Ook de exacte constructie en het uiterlijk van het achterhuis zijn nog niet bekend. Wij raden dan ook vervolgonderzoek aan. Het is aanbevelenswaardig om hier een volwaardige bouwhistorische opname uit te voeren.

De primaire aanbeveling is om een herbestemmingsplan te laten ontwikkelen dat in globale zin rekening houdt met de te beschermen bouwhistorische en monumentale waarden. In een voortraject zou met behulp van (licht) destructief onderzoek veel meer over de bouwhistorie van het pand aan het licht gebracht worden. De belangrijkste waarden kunnen dan als behoudenswaardig onderdeel van het programma van eisen van de herbestemming worden meegegeven.

Wanneer vervolgens een bouwhistoricus gespecialiseerd in agrarische bouwkunst deze restauratie- en herbestemmingswerkzaamheden begeleidt, nieuw gevonden bouwsporen documenteert en verslag doet van de voortgang, zal in kortere tijd een beter resultaat behaald worden.

Deze werkwijze vraagt echter wel een flexibele opstelling van alle betrokken partijen. De bouwhistoricus zal er genoeg mee moeten nemen dat niet overal gehakt kan worden, de opdrachtgever en architect zullen af en toe geduld moeten opbrengen om de bouwhistoricus de tijd te geven zijn werk te doen en de gemeente krijgt te maken met een planproces waarin het zo kan zijn dat zaken lopende het werk worden aangepast. Veel van deze zaken zijn echter op te lossen met een regelmatige bouwvergadering, waar de betrokken partijen elkaar op de hoogte houden van de vorderingen.